

Rudolf Rockers minnen - ett begravet dokument

Britta Gröndahl

1971

Som gammal medarbetare har jag blivit ombedd att skriva något till ARBETARENS jubileumsnummer. Jag griper tillfället att berätta om en bok som jag sedan många veckor tillbaka är sysselsatt med att läsa på lediga stunder. Det är nämligen ingen fickbok som man läser ut på ett par kvällar och sedan slänger undan, utan tre tjocka tegelstenar på sammanlagt 1,364 sidor.

Det rör sig om Rudolf Rockers *Minnen*. Det är en märklig publikation - märklig i första hand genom sitt rika innehåll (som jag återkommer till) men även genom det öde som själva boken hamnat i. Rocker, som på ålderdomen fram till sin död 1958 var bosatt i USA, skrev minnena under 40-talet. Han skrev på tyska, men enligt vad jag kunnat inhämta har de tre volymerna aldrig publicerats på detta språk. Den upplaga jag läser är en översättning från det tyska manuskriptet till spanska, utförd av Diego Abad de Santillan och publicerad i Argentina åren 1947 till 1952. Exemplet har tillhört Helmut Rüdiger och är försett med en personlig dedikation av Rocker. Det är numera införlivat med SAC:s bibliotek, Sveavägen 98.

Förutom denna spanska upplaga finns enligt uppgift en utgåva på jiddisch. Av verkets mellersta del, som behandlar Rockers tjugosju år långa vistelse i England, har utkommit en förkortad version på engelska, "The London Years" (numera utsåld).

Rudolf Rocker var född i Rhenstaden Mainz år 1873. Han blev tidigt föräldralös och kom på barnhem. Rockers berättelse om goda och onda år under barndomen tål väl en jämförelse med världslitteraturens stora klassiska barnskildringar, Maxim Gorkijs "Min barndom", Harry Martinsons "Nässlorna blommar" och Richard Wrights "Black boy". Det finns förresten en lustig överensstämmelse mellan Gorkijs och Rockers upplevelser på en punkt: de jobbade båda under en tid av sin barndom på flodbåtar, Gorkij på Volga, Rocker på Rhen.

Som mycket ung blev Rocker aktiv i den socialdemokratiska rörelsen. Men i konflikten mellan partiets toppskikt och "de unga" slöt han sig med liv och själ till den revolutionära ungdomsrörelsen, som häftigt kritiserade partiets reformistiska utveckling och byråkratisering och som blev utesluten för detta på partikongressen i Erfurt 1891. Men redan tidigare hade Rocker blivit gripen av anarkistiska idéer och motats bort från den lokala partigruppen i Mainz.

Rocker måste fly till Frankrike för att undgå fängelse för förbjuden propagandaverksamhet. I Paris upplevde han på nära håll den terroristiska epoken och hans analys och bedömning av denna företeelse är nog det bästa som skrivits i frågan. Under den jakt på anarkister som följde blev Rocker utvisad ur Frankrike. Han tog sin tillflykt till England, då Europas liberalaste land när det gällde politisk asyl.

I London var han först verksam inom den tyska emigrantrörelsen, men kom sedan att ägna alla sina krafter åt det judiska proletariet i East End. Dessa jiddischtalande östeuropéer hade emigrerat till England undan förföljelserna i sina hemland och arbetade mestadels inom konfektionsindustrin under mycket dåliga förhållanden. De gjorde ickejuden Rocker till redaktör för sin tidning "Arbeiterfreund".

Rocker, som i tidiga ungdomen utbildats till bokbindare och därtills försörjt sig inom detta yrke, blev småningom publicist på heltid. Bredvid redaktörskapet för "Arbeiterfreund" skötte han utgivningen av en anarkistisk kulturtidskrift, "Germinal", och deltog i förlagsverksamhet för anarkistisk litteratur på jiddisch. Publikationerna spriddes inte bara bland de femtusen östjudiska anarkisterna i London utan exporterades till USA och Kanada och infördes hemligt i Ryssland. Rocker hjälpte även till att fackligt organisera de östjudiska konfektionsarbetarna i East End, vilka år 1912 gick i konflikt och efter en hård strid lyckades avsevärt förbättra sina villkor. Han blev vida känd som talare och var aktiv även inom den engelskspråkiga anarkistiska rörelsen. Tidens anarkistiska koryféeer Krapotkin och Malatesta var Rockers nära vänner i London och av dem har han tecknat lysande porträtt i sina *Minnen*.

Hela denna intensiva verksamhet fick ett brått slut vid krigsutbrottet 1914, då Rocker såsom tyskfödd räknades som "fientlig utlänning" och internerades i koncentrationsläger. Efter kriget återvände han äntligen till fosterjorden och blev medarbetare i de tyska syndikalisternas organ "Der Syndikalist". Dit och inte längre har jag hunnit i läsningen, så resten av innehållsredogörelsen får anstå till nästa gång Arbetaren fyller år.

Den Rocker man lär känna i *Minnena* var en märkelig människa. Speciellt imponerar en nästan övermänsklig förmåga att leva efter de ideal, som tidiga upplevelser inpräntat i honom. Han tycks ha tillhört samma mänskligt skikt som de berömda "helgonen" inom anarkiströrelsen: Krapotkin, Malatesta, Fermin Salvochea, fastän han till skillnad från de tre nämnda själv var född på samhällets botten. Hans minne är ett enastående historiskt dokument, och det är närmast en skandal att de tre volymerna inte blivit införlivade med den västeuropeiska politiska memoarlitteraturen, framförallt den tyska. På samma gång är det lätt att förstå orsakerna. Den frihetliga rörelsen utsätts allmänt för förtigande, vare sig det gäller nutid eller historiska sammanhang. Syndikalismen förbigås oftast helt, och anarkismen - om den uppmärksammas - blir förvrängd.

I Tyskland är förmodligen detta förtigande fullständigare än på andra håll i Västeuropa. Den nya anarkistvågen kring år 1968 har visserligen medfört utgivning av ny och gammal anarkistisk litteratur, både genom etablerade förlag och små s. k. piratförlag, men när det gäller ett så omfattande verk som Rockers *Minnen* skulle det krävas att en direkt intresserad organisation med egna utgivningsresurser ställde sig bakom, och en sådan finns ju inte längre i Tyskland.

Vi kommer nu till kontentan, för jag har faktiskt inte skrivit de här raderna bara för nöjet att berätta om intressanta läsoplevelser. Jag vill ställa en fråga: skulle det inte vara möjligt att bland syndikalister och andra intresserade bilda ett slags "Sällskap för utgivning av Rockers Minnen" som kunde samla in pengar och sedan försöka intressera i första hand tyska, i andra hand svenska förlag för att publicera verket? Om det finns personer som känner sig intresserade av detta, ombeds de ta kontakt med Arbetaren eller också direkt med mig. Det skulle vara en ganska god propagandainsats för den frihetliga rörelsen, om en sådan plan kunde förverkligas.

Det Anarkistiska Biblioteket

Britta Gröndahl
Rudolf Rockers minnen - ett begravet dokument
1971

Arbetaren nr 51-52 1971.

sv.anarchistlibraries.net